

Dilemma's & Breinbrekers

Executieve vaardigheden

Eleonoor van Gerven

Dilemma 1

“

Wie aparte interventies voor executieve vaardigheden bij (hoog)begaafde leerlingen nodig vindt, compenseert eigenlijk tekortschietend onderwijs.

BREINBREKER 1

Denksleutel: de *Reverse Key*

Keer de stelling om:

- Schrijf het tegenovergestelde op.

Bijvoorbeeld: “Wie aparte interventies voor executieve vaardigheden bij (hoog)begaafde leerlingen inzet, versterkt het bestaande onderwijs en vergroot het verschil tussen leerlingen.”

Of: “Alle leerlingen leren automatisch executieve vaardigheden; aparte ondersteuning is overbodig.”

Analyseer de effecten:

- Besprek in tweetallen wat het gevolg zou zijn als je deze omkering letterlijk zou toepassen in je klas.
- Welke leerlingen zouden er voordeel van hebben, wie juist niet?
- Vind nieuwe invalshoeken. Noteer ideeën die ontstaan door deze omkering:
 - Welke elementen van je lespraktijk kun je anders vormgeven zodat (hoog)begaafde leerlingen wél zelfregulatie ontwikkelen zonder aparte interventies?
 - Welke routines, materialen of strategieën kunnen alle leerlingen helpen?

Plan een actie:

- Kies één inzicht dat je meteen kunt toepassen in je les. Bijvoorbeeld: een planbord, een strategie voor zelfstandig werken of een kort reflectiemoment voor leerlingen.

Reflecteer:

- Wat verandert er bij de leerlingen als deze actie wordt geïntegreerd?

WAAROM ZOU JE DEZE EXERCITIES DOEN?

Je gaat ontdekken dat veel interventies eigenlijk voortkomen uit beperkingen in het huidige onderwijs. Door de stelling om te keren, zie je nieuwe mogelijkheden om executieve vaardigheden te integreren in de reguliere lespraktijk, zonder leerlingen apart te zetten.

BREINBREKER 2

Denksleutel: de *Brick Wall Key*

Identificeer de muur:

- Noteer de grootste obstakels die maken dat (hoog)begaafde leerlingen aparte interventies nodig lijken te hebben. Bijvoorbeeld: tijdsdruk, vast curriculum, grote klassen, weinig differentiatie, onvoldoende ondersteuningsmateriaal.

Analyseer de muur:

- Vraag jezelf bij elk obstakel af: "Waarom is dit een muur? Is dit echt onoverkomelijk, of kunnen we er creatief omheen werken?"

Bedenk oplossingen:

- Brainstorm minstens 3 manieren om deze 'muur' te omzeilen, bijvoorbeeld:
 - Kleine aanpassingen in lesroutine zodat alle leerlingen planvaardigheden oefenen.
 - Strategisch groepswerk of coöperatieve taken om executieve vaardigheden te oefenen zonder extra interventies.
 - Gebruik van digitale tools of checklists die leerlingen ondersteunen in zelfregulatie.

Reflecteer:

- Kies één muur en één creatieve oplossing en plan hoe je dit in de klas kunt uitproberen.
- Noteer: "Als deze muur wegvalt, welke verandering zie ik dan bij de leerlingen?"

WAAROM ZOU JE DEZE EXERCITIES DOEN?

Je ontdekt dat de noodzaak voor aparte interventies vaak een symptoom is van systeem- of lesontwerpbeperkingen. Door de 'muur' te analyseren, kom je tot praktische manieren om executieve vaardigheden in het regulier onderwijs te integreren, in plaats van leerlingen apart te zetten.

Dilemma 2

“

Zonder gerichte ondersteuning op executieve vaardigheden betalen (hoog)begaafde leerlingen de prijs voor een onderwijscontext die hun autonomie overschat.

BREINBREKER 1

Denksleutel: de *Challenge Key*

Identificeer aannames:

- Noteer welke onuitgesproken aannames in je huidige onderwijspraktijk dit probleem versterken, bijvoorbeeld:
 - '(Hoog)begaafde leerlingen hebben geen begeleiding nodig; ze regelen het zelf wel.'
 - 'Autonomie in leren betekent automatisch dat leerlingen plannen en prioriteren.'
 - 'Zelfstandigheid ontwikkelen gebeurt vanzelf bij snelle leerlingen.'

Daag de aannames uit:

- Vraag bij elke aanname:
 - "Wat als deze aanname niet klopt?"
 - "Wat gebeurt er met de leerling als wij deze aanname blijven volgen?"

Bedenk alternatieven:

- Brainstorm concrete acties om de veronderstellingen te doorbreken, bijvoorbeeld:
 - Plan korte reflectiemomenten waarin leerlingen hun planning en aanpak evalueren.
 - Introduceer kleine, gestructureerde opdrachten die executieve vaardigheden oefenen, geïntegreerd in reguliere lessen.
 - Creëer keuzemomenten met begeleide sturing, zodat autonomie leerbaar wordt in plaats van alleen verwacht.

Reflectie & experiment:

- Kies één actie die direct toepasbaar is in je klas.
 - Noteer: "Hoe weten we of deze aanpak de autonomie en zelfregulatie van (hoog)begaafde leerlingen versterkt?"
 - Plan een korte evaluatie na één of twee weken.

WAAROM ZOU JE DEZE EXERCITIES DOEN?

Je ontdekt dat de 'prijs' die (hoog)begaafde leerlingen betalen vaak voortkomt uit onbewuste aannames over autonomie. Door deze aannames uit te dagen, ontstaan concrete strategieën om executieve vaardigheden gericht en geïntegreerd te ontwikkelen.

BREINBREKER 2

Denksleutel: de *Three Why's Key*

Stel de kernvraag:

- Begin met de stelling: “(Hoog)begaafde leerlingen betalen de prijs voor overschatte autonomie.”
- Vraag drie keer: “Waarom?”
 - Eerste waarom: Waarom overschat ons onderwijs de autonomie van (hoog)begaafde leerlingen?
 - Tweede waarom: Waarom leidt die overschatting tot een gebrek aan ondersteuning van executieve vaardigheden?
 - Derde waarom: Waarom kunnen bestaande routines of lespraktijken dit probleem niet automatisch oplossen?

Noteer inzichten:

- Schrijf bij elke “Waarom?” concrete observaties uit je eigen klas of schoolpraktijk.
 - Bijvoorbeeld: leerlingen hebben geen gestructureerde planning, leerlingen krijgen weinig begeleiding bij prioriteiten stellen, routines veronderstellen zelfstandigheid die nog niet ontwikkeld is.

Bedenk acties:

- Formuleer voor elk inzicht een praktische actie om het onderliggende probleem aan te pakken.
- Voorbeelden:
 - Introduceer korte begeleide reflectiemomenten over planning en aanpak.
 - Integreer expliciete instructies voor taakstructuur en tijdmanagement.
 - Monitor en bespreek zelfregulatie tijdens zelfstandig werken.

Reflecteer en plan:

- Kies één actie om de komende week uit te proberen in je klas.
- Noteer: “Hoe kan ik zien dat dit de prijs die leerlingen betalen vermindert?”

WAAROM ZOU JE DEZE EXERCITIES DOEN?

Je ontdekt de dieperliggende oorzaken van het probleem, in plaats van te focussen op oppervlakkige symptomen. Door het drie-keer-waarom-denken ontstaat een concrete link tussen probleem, oorzaak en interventie.